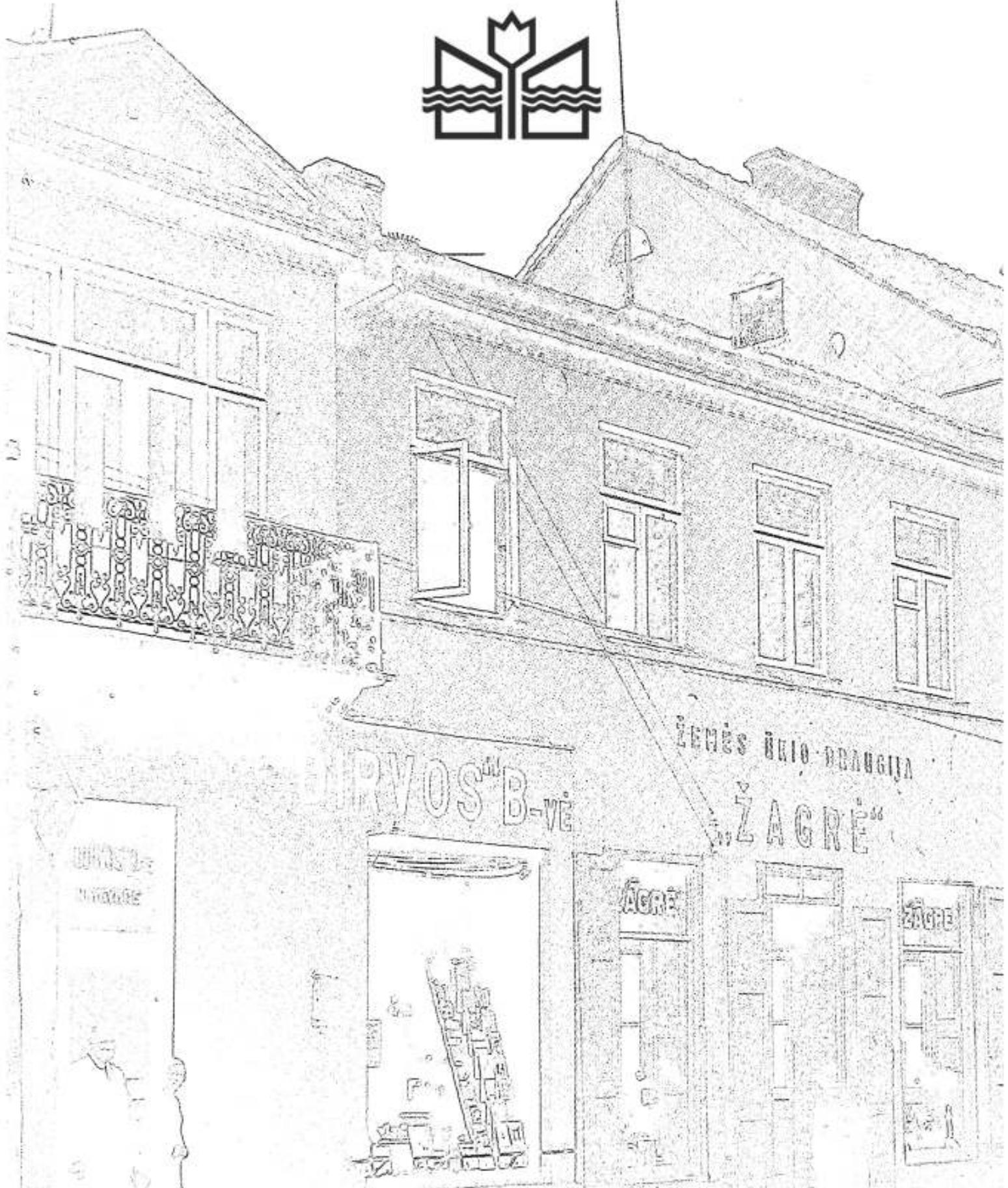

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGOS DATOS 2016

Parengė Loreta Skinkienė

Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka

Informacijos skyrius

2016

Marijampolė

„Kiek daug mes užmirštame, kiek daug spalvų ir garsų užgęsta mumyse! Žmogus užmiršta save, didesnė mūsų dalis jau mūsų pačių užmiršta. Ir dar nežinia, kuri: geresnė ar blogesnė. Kartais užkliūni už kokio žodžio senoje užrašų knygelėje – ir negali prisiminti, kodėl jis čia atsidūrė, ką reiškia jis ir kur veda...

„Kažkada, tenai, sapne, vieną akimirką tarytum tapo aiški žmogaus ir būties prasmė, bet nubudau ir pamiršau. Žinau tik, kad kažką žinojau. Visas mūsų gyvenimas – lėtas to žinojimo prisiminimas...

„Kiekvienas mes praeityje ieškom sau pavyzdžio, kurio tiesą mėginame patvirtinti ir įrodyti savimi, savo darbu. Būna, kad štai mums nepavyksta, tačiau tai dar nereiškia, kad praeities pavyzdys, kuris mus vedė ir šaukė, būtų dėl to kaltas. Tai reiškia, kad ši vėliava ne mums skirta arba mes nepajėgėm jos pakelti.

*„Kad ėmė ošti medžiai,
Kurių jau nebėra,
Kad uždainavo vyrai!
Kurie jau po žeme!“*

/Justinas Marcinkevičius "Dienoraštis be datų"/

2016-ųjų metų „Marijampolei reikšmingų datų“ kalendoriuje, šalia garsių, kiekvienam lietuviui žinomų pavardžių, surasite rečiau minimus mūsų kraštiečių vardus, kurių darbai, visuomeninė ar profesinė veikla ne mažiau reikšminga mūsų miestui, Sūduvos kraštui ir Lietuvai. Greta visai Lietuvai svarbių istorijos datų pateikti faktai, nusakantys mūsų miestui ir regionui svarbius įvykius bei pokyčius. Kalendorius iliustruotas, papildytas vienu kitu įdomesniu, mažiau žinomu istoriniu faktu.

Sutrumpinimai:

a. – apskritis

apyl.— apylinkė

fot.— fotografija

gub.- gubernija

k. – kaimas

MIC - Marijonų (Švenčiausiosios Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo) ordino santrumpa.

MKM —Marijampolės kraštotyros muziejus

MPKVB – Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka

r. – parapija

raj. – rajonas

sen. – seniūnija

sr. – sritis

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

v-ja – valstija

Kapinės P. Armino gatvėje, XX a. I pusė. Fot. nežinomas.

1846 m. Pradėta laidoti kapinėse Liudvinavo (P. Armino) gatvėje.

1956 m. gimė Andrius Arnastauskas – draudžiamos spaudos platintojas, gyveno Mokolų k. Mirties data nežinoma.

1856 m. Triobiškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė Juozas Botyrius – valstietis, stalius, kalvis, knygnešys, „Artojų“ d-jos narys. Mirė 1911 m.

1866 m. Panaikinta marijonų jurisdika.

1866 m. gimė Jonas Kasakaitis – teisininkas, spaudos bendradarbis, knygnešių rėmėjas, baigė Marijampolės gimnaziją, 1888 dalyvavo I varpininkų suvažiavime Marijampolėje, gyveno Suvalkuose. Mirė 1928 m. Suvalkuose, Lenkija.

1906 m. atidaryta privati Ksenijos Breverniūtės mergaičių gimnazija. Uždaryta 1914 m.

Šiame pastate veikė K. Breverniūtės mergaičių gimnazija
Vaizdas iš pietų pusės. Fot. iš B. Mašalaičio kolekcijos

1918 m. šiame pastate įsikūrė Realinė gimnazija
Vaizdas iš Kauno g. R. Pačėsos fot.

1906 01 07 Trempinių k., Liubavo vlsč., Marijampolės a. **Antanas Venclova** – rašytojas, nusipelnęs meno veikėjas, docentas, mokėsi Liubavo pradžios m-kloje, Rygiškių Jono gimnazijoje. Mirė 1971 06 28 Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

Siaurasis geležinkelis Marijampolės centre, Varšuvos g., XX a. I pusė. Fotografas nežinomas.

Fot. iš: <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?t=11674&page=12>

1911 m. per miestą, iš Vilkaviškio į Kalvariją nutiestas siaurasis geležinkelis.

1926 m. sudaryta Vilkaviškio vyskupija – viena iš septynių Lietuvos vyskupijų. Vyskupija ribojasi su Kaišiadorių vyskupija, Kauno ir Vilniaus arkivyskupijomis, bei Lenkijoje esančia Luko vyskupija.

1936 m. pastatytas naujas geležinkelio tiltas per Šešupę šalia seniau stovėjusio medinio.

1971 m. pastatytas kinoteatras "Spindulys".

1971 m. mokyklos-internato teritorijoje, mediniame namelyje įkurtas muziejus Vincui Mykolaičiui-Putinui. 2002 m. muziejus perkeltas į Rygiškių Jono gimnaziją.

1976 m. Marijampolėje pradėtas žaisti regbis. Pradininkas Vytautas Striuogaitis.

1981 m. pradėtas statyti Mokolų mikrorajonas.

2006 m. pastatytas medinis kryžius, skirtas Vilkaviškio vyskupijos 80-mečiui. Ažuolinį 6 metrų aukščio kryžių puošia dvi medinės skulptūros: Nukryžiuotasis ir Švč. Mergelė Marija sopulingoji.

Seimas 2016-uosius paskelbė Bibliotekų metais

2014 m. gruodžio 16 d. pranešimas VIR

Seimas, atsižvelgdamas į mažėjantį knygų perkamumą ir skaitymą Lietuvoje ir įvertindamas tai, kad bibliotekų atgaivinimas, jų fondų papildymas, susitikimų su rašytojais, kūrybos vakarų, knygų aptarimų, jaunųjų rašytojų skatinimo renginių organizavimas turėtų didžiulę reikšmę visuomenės tobulėjimui ir dvasingumo bei kultūros ugdymui, nutarė 2016-uosius paskelbti Bibliotekų metais.

Už Seimo nutarimą „Dėl 2016 metų paskelbimo Bibliotekų metais“ (projektas Nr. XIIP-2421(2) balsavo 57 Seimo nariai, prieš balsavusių nebuvo, susilaikė 1 parlamentarai.

Seimas pasiūlė Vyriausybei sudaryti Bibliotekų metų komisiją, kuri iki 2015 m. gegužės 1 d. parengtų ir patvirtintų Bibliotekų metų programą ir pradėtų parengiamuosius darbus jai įgyvendinti. Taip pat priimtu nutarimu pasiūlyta 2016 metų valstybės biudžete numatyti lėšų Bibliotekų metų komisijos sudarytai ir patvirtintai programai įgyvendinti.

Rimas Rudaitis

Seimo kanceliarijos Komunikacijos departamento Ryšių su visuomene skyrius, tel. (8 5) 239 6132, el. p. rimas.rudaitis@lrs.lt

/Informacija iš: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=153698&p_k=1?

1991 m. sausio mėn. pradėtas leisti Marijampolėčių bendrijos laikraštis „Sugrižimai“. Redaktorius Justinas Sajauskas.

80

1936 01 08 Marijampolėje gimė Janina Arbačiauskienė-Vaitkevičiūtė – ilgametė Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos direktorė. Pradėjo dirbti 1954m. klubo skaityklos vedėja, nuo 1956 m. dirba Kapsuko rajoninėje vaikų bibliotekoje, nuo 1962 m. Marijampolės rajono vaikų bibliotekos vedėja, 1963 m. paskirta Kapsuko rajoninės bibliotekos vedėja, 1976 – 2002 m. Kapsuko rajono centrinės bibliotekos, vėliau Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos direktorė. Mirė 2008 07 28 Kaune, palaidota Marijampolėje.

L.Kraukšlienės, R.Unionio, ir nežinomų atorių fot.

Izio Bidermano fot.

1891 01 13 Nadiejiškio k., Rokiškio vlsč. gimė **Jonas Kirlys** – pedagogas, spaudos kolekcininkas, dirbo Marijampolėje, apybraižos „Šimtametė mokykla“ autorius. Mirė 1985 11 17 Kaune, palaidotas Marijampolėje.

1956 01 14 Užbalių k., Marijampolės raj. gimė **Selemonas Paltanavičius** – prozininkas gamtininkas, fotografas, aplinkosaugininkas, radijo laidų vedėjas.

1911 01 17 Marijampolėje gimė **Izraelis (Izis) Bidermanas** – žydų kilmės prancūzų fotografas. Mirė 1980 05 16 Paryžiuje, Prancūzija.

1906 01 16 įsteigta „Žiburio“ draugija.

1886 01 28 Gudiškių k., Igliaukos vlsč., Marijampolės a. gimė **Antanas Šmulkštys-Paparonis** – kunigas, poetas, publicistas. Mirė 1951 12 27 Kaune.

1856 02 07 Vėjeliškių k., Anykščių vlsč. gimė **Antanas Karosas** – kunigas kanauninkas, vyskupas, teologas. 1907 m. konsekruotas vyskupu. 1910–1920 m. ėjo Seinų vyskupo pareigas, buvo paskutinis šios vyskupijos valdytojas. 1920 m. iš Lenkijai atitekusių Seinų išsiųstas į Lietuvą. 1920–1926 m. gyveno Marijampolėje, marijonų vienuolyne. 1926 m. paskirtas naujai įkurtos Vilkaviškio vyskupijos vyskupu. Mirė 1947 07 07 Marijampolėje, palaidotas Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios Šv. Onos koplyčios kriptoje. Įdomus faktas: manoma, kad tikroji gimimo data – 1849 m., bet dėl klaidos metrikų knygoje tik 1856 m. buvo įrašytas kaip gimęs.

1876-02-08 Tupikų k., Žvirgždaičių vlsč., Šakių a. gimė **Antanas Staugaitis** – visuomenės ir politikos veikėjas, Steigiamojo seimo ir vėlesnių dviejų seimų narys, 1909 m. Marijampolėje įsteigė krikščionių darbininkų draugiją, Marijampolės miesto burmistras (1922-1931, 1941-1944). Mirė 1954 m. Marijampolėje, palaidotas senosiose miesto kapinėse.

Antano Staugaičio kapas senosiose Marijampolės kapinėse. B. Mašalaičio fot.

Marijampolės burmistras Antanas Staugaitis

Vyskupas Antanas Karosas

Juzė Katiliūtė ir vienas jos darbų – „Kalnų ežeras“. Fot. iš: www.delfi.lt

1916 02 09 Igliaukoje, Marijampolės a. gimė **Juzefa (Juzė) Katiliūtė (Staniulienė)** – dailininkė, tapytoja ir grafikė, tapė akrilu, tušu, kūrė spalvotas šilkografijas. Mirė 2009 11 17 Ženevoje, Šveicarija.

1936 02 16, Marijampolėje gimė Ona Stankevičienė – Kauno lėlių teatro aktorė veteranė. Nuo 1958 m. iki 1960 m. – Kapsuko (dab. Marijampolės) lėlių teatro akt., nuo 1960 – Kauno lėlių teatro aktorė. Lietuvos teatro sąjungos, tarptautinės UNIMA organizacijos narė.

1951 02 18 Marijampolėje gimė **Nijolė Augustinavičiūtė** – poetė.

1966 02 19 Marijampolėje gimė **Gintaras Grajauskas** – poetas, eseistas, dramaturgas, prozininkas, dainų autorius ir atlikėjas.

1891 02 23 Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Marijampolės a. gimė **Petras Klimas** – Lietuvos Nepriklausomybės akto signataras, LR Užsienio reikalų ministras, istorikas, diplomatas, politinis kalinys, tremtinys, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1969 01 16 Kaune, palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

Gintaras Grajauskas.
Fot. iš: www.bernardinai.lt

Antras iš kairės – Lietuvos pasiuntinys Prancūzijoje Petras Klimas.
Paryžius, 1937 m. LCVA, P-11219

Skulptoriaus Juliaus Narušio darbai Marijampolėje. V. Baranausko fot.

1946 02 18 Vilkaviškyje gimė **Julius Narušis** – skulptorius, Lietuvos dailininkų sąjungos narys. „Mano darbai išblaškyti po visą Lietuvą. Prieš keliolika metų bandžiau juos surasti, važinėjau ir fotografavau. Manau, kad turiu apie 30 proc. savo sukurtų skulptūrų nuotraukų. Apytikriais skaičiavimais, esu iškalęs daugiau nei 500 rimtesnių skulptūrų. Mano didžiausi darbai (taip pat ir ūgiu - juokiasi) yra Lietuvos kariuomenės Vytenio batalione (Marijampolėje - aut.) Vytenio paminklas, Marijampolės miesto parke - Vytauto Didžiojo paminklas, Veisiejuose - Liudviko Zamenhofo, Klaipėdoje, skulptūrų parke, Grūto parke, Jerevane. Esu iškalęs daugybę paminklų beveik visų miestų kapinėse ir panteonuose”.

1946 02 25 Jungėnuose, Kalvarijos vlsč., Marijampolės a. gimė **Stanislovas Sajauskas** – mokslininkas fizikas, habilituotas daktaras, profesorius, tremtinys, kraštotyrininkas, muziejnininkas, numizmatas, buvęs Kauno miesto tarybos narys, knygų autorius.

1871 03 02 Rūdos k., Gižų vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Galeckas Juozapas** – kunigas, švietėjas, draudžiamos spaudos platintojas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1922 06 10 Šlavantų k., Lazdijų r.

1911 03 06(19) Užpaliai, Utenos a. gimė **Pranciškus Adomaitis MIC** – kunigas, mokėsi Marijonų gimnazijoje, vienas iš partizanų Tauro apygardos kūrėjų. Mirė 2008 02 26 Marijampolėje, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse.

1876 03 10 Kaune gimė **Edmundas Alfonsas Frykas** – architektas, Marijampolės geležinkelio stoties ir Sasnavos bažnyčios projektų autorius. Mokėsi Kauno gimnazijoje, vėliau studijavo ir dirbo Rusijoje ir Gruzijoje. Į Lietuvą su gruzine žmona grįžo apie 1920 m. 1924 m. gavo Lietuvos pilietybę, dirbo Kauno miesto savivaldybės Statybos skyriaus vedėju. Pagal jo projektus Kaune pastatyti Teisingumo ministerijos rūmai (1925–1928 m., dab. Filharmonija), studentų korporacijos „Neo-Lithuania“ rūmai (1928 m., dab. Vaikų ir moksleivių laisvalaikio rūmai), Ugniagesių rūmai (su A. Jokimu 1929–1930 m.), Lenkų gimnazija (1931 m.), užbaigti „Saulės“ gimnazijos rūmai (1925 m.), Lenkų smulkaus kredito draugijos pastatas (1932 m.), daug privačių namų. Karo pradžioje E. Frykas su žmona pasitraukė į Vokietiją. Mirė apie 1944 m. Vokietijoje.

A. Fryko projektuota Marijampolės geležinkelio stotis XX a. I pusėje J.Vindzbergo, J.Fridbergo fotografijose ir XXI a. įamžinta V.Baranausko nuotraukose

Šiame pastate, Vytauto g., 1958 m. buvo įkurtas lėlių teatras

Fotografijos iš: www.kaunoletes.lt

Pirmasis spektaklis Marijampolėje „Stebuklingas Aladino žibintas“

Valerija Gruodytė-Ratkevičienė.

Pirmojo spektaklio repeticijos Centre režisierius Stasys Ratkevičius.

1916 03 14 Sankt Peterburge (Rusija) gimė **Valerija Gruodytė-Ratkevičienė** – teatro aktorė, režisierė, pedagogė, 1958 m. kartu su vyru Stasiu Ratkevičiumi įkūrė Kapsuko valstybinį lėlių teatrą, 1960 m. teatras buvo perkeltas į Kauną. Mirė 2004 07 28 Kaune, palaidota Petrašiūnų kapinėse.

1876 03 16 Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Pranas Matulaitis** – gydytojas, visuomenės veikėjas, „Sietyno“ draugijos narys. Mirė 1951 01 31 Klivlende, JAV.

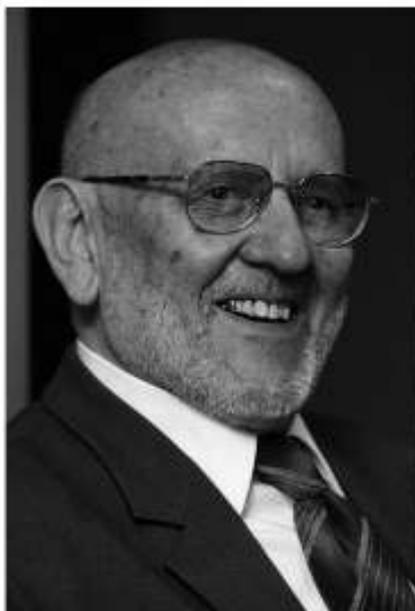
Pranas Matulaitis

1931 03 17 Vytautiškių k., Lazdijų raj. gimė **Aldona Vilutienė-Sabaitytė** – pedagogė, Laisvės kovų dalyvė, partizanų ryšininkė, politinė kalinė, 1959-1962 Neticškampio pradinės mokyklos vedėja, 1962-1970 m. dirbo Jono Jablonskio vid. m-kloje, 1970-1992 m. – 5 vid. m-kloje, 1992 m. – Marijampolės Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje.

1891 03 22, Omske (Rusija) gimė **Aleksandra Bulotienė-Stepanovaitė** – visuomenininkė, pedagogė, advokatė, mokytojavo Marijampolėje, į rusų kalbą vertė Žemaitės apsakymus. Sušaudyta Paneriuose 1941 m.

1906 03 25 Parausių k., Keturvalakių vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Juozas Kupčinskas** – gydytojas, medicinos mokslų daktaras, VDU rektorius, baigė Marijampolės gimnaziją. Mirė 1971 01 26 Kaune.

Gediminas Ilgūnas

1936 03 29 Kantališkių k., Sasnavos vlsč., Marijampolės a. gimė **Gediminas Stanislovas Ilgūnas** – ekonomistas, istorikas, kraštotyrininkas, žurnalistas, keliautojas, politikas, visuomenės veikėjas, Kovo 11-osios akto signataras, daugelio knygų autorius. Mirė 2010 05 08 Vilniuje.

Palaimintojo Jurgio Matulaičio tėviškė Lūginės kaime neišliko. 1991 m. ten pagal architekto Zigmo Brazausko projektą buvo pastatyta koplyčia.

1866 04 06 Slibinų k., Kybartų vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Juozas Bagdonas (Bagdonavičius)** – gydytojas, VDU profesorius, publicistas, knygnešys, „Sietyno“ draugijos narys, visuomenininkas, 1888 m baigė Marijampolės gimnaziją. Mirė 1956 06 08 Klivlende, JAV, palaikai perlaidoti Kudirkos Naumiesčio kapinėse.

1871 04 13 Lūginės k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Jurgis Matulaitis MIC** – palaimintasis, katalikų bažnyčios veikėjas, arkivyskupas, Marijonų vienuolijos atkūrėjas, mokėsi Marijampolės pradžios m-kloje ir gimnazijoje. Mirė 1927 01 27 Kaune, 1934 m. palaikai perkelti į Marijampolės arkikatedrą.

1896 04 19 Kybeikių k., Kybartų vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Antanas Alfredas Dėdelė** – žurnalistas, redaktorius, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1942 Sverdlovsko sr., Rusija.

1876 04 21 Parausių k., Paežerių vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Jurgis Narjuskas** – prelatas, diplomatas, vertėjas, tautosakininkas, visuomenininkas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1943 01 27 Telšiuose.

Marijampolės mūšis

1831 04 22 Kvietišchio dvaro laukuose tarp sukilėlių ir Rusijos imperijos kariuomenės įvyko **Marijampolės mūšis**. 1830 m. prasidėjus sukilimui, Marijampolė atsidūrė sukilėlių ir Rusijos kariuomenės aktyvių veiksmų zonoje. Tų pačių metų gruodžio mėnesį mieste ir apskrityje buvo suformuotas sukilėlių kariuomenės dalinys (apie 3800 karių), kuriam vadovavo Antanas Pušeta ir Karolis Šonas. 1831 m. sausio 6-7 d. į miestą iš Kauno atvyko du Rusijos kariuomenės pulkai su 12 patrankų. Sukilėliams kariaujant partizaninį karą, į miestą buvo atsiųsta dar daugiau Rusijos armijos dalinių. Sukilėliai užimti miestą pabandė 1831 m. balandžio 22 dieną. Sukilėliai iš trijų pusių puolė Marijampolėje dislokuotą kariuomenės įgulą, kurią sudarė jau trys su puse pėstininkų pulko su patrankomis ir 256 kazokai. 300 sukilėlių žuvo, daug nuskendo Šešupėje, 1170 pateko į nelaisvę. Sukilėliai buvo palaidoti Kvietišchio dvaro Liepų sode, senosiose kapinėse (A. Civinsko g.) ir bažnyčios šventoriuje.

1906 04 23 Meškučių k., Marijampolės vlsč., Marijampolės a. gimė **Stasys Barzdukas** – pedagogas, kalbininkas, redaktorius, visuomenininkas, 1925 baigė Rygiškių Jono gimnaziją. PLB valdybos penktasis pirmininkas (1969 - 1973 m.). PLB IV Seimo 1973 m. Vašingtone išrinktas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Garbės pirmininku. Mirė 1981 09 13 Klivlende, Ohajo v-ja, JAV.

1946 04 26 Balsupių k., Marijampolės r. gimė **Vidmantas Brazys** – 2000–2003 m., 2003–2007 m., 2008–2011 m. ir nuo 2011 m. Marijampolės savivaldybės meras. 1990 m. Lietuvos demokratinės darbo partijos narys, nuo 2001 m. Lietuvos socialdemokratų partijos Marijampolės skyriaus narys, LSDP tarybos narys, Marijampolės skyriaus pirmininkas.

Marijampolės savivaldybės meras Vidmantas Brazys

1926 m. Žemės ūkio mokykla įsikūrė Kvietiškių dvare. Fot. iš: A.Čeplos kolekcijos

Agastulpis Marijampolėje. Kūryba 1904-1905 m., meistras V. Čiželevičius. V. Baranausko fot.

Benjaminas Želvys
Fot. iš: www.kamane.lt

1926-05-01 LR Žemės ūkio ministras Mykolas Krupavičius davė sutikimą „...tvirtinti.. įsteigimą Kvietiškių žemesniosios žemės ūkio mokyklos“.

1956 05 01 Marijampolėje gimė **Benjaminas Želvys** – dainininkas, baritonas, Kauno muzikinio teatro vadovas, visuomenininkas, mokėsi Jono Jablonskio, 5-ojoje (J.Totoraičio) vid. m-klose.

1946 05 01 Liucinavo k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Vytautas Barzdaitis** – Lietuvos inžinierius mechanikas, habilituotas technologijos mokslų daktaras.

1956 05 12 gimė **Vytautas Brilius MIC** – kunigas, kanonistas, kanonų teisės mokslų daktaras, docentas, VDU Katalikų teologijos fakulteto dėstytojas, Vilniaus arkivyskupijos bažnytinio tribunolo teisėjas, Lietuvos Marijonų provincijos vyresnysis.

1946 05 16 Kaune gimė **Gytis Lukšas** – kino režisierius, kultūros veikėjas, mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono, 2-oje vid. ir muzikos m-klose. Baigęs Kinematografijos institutą Maskvoje, 1971–1991 m. dirbo Lietuvos kino studijoje. Nuo 1991 m. Lietuvos kinematografininkų sąjungos pirmininkas. 2012 metų birželio mėnesį Kopenhagoje išrinktas į Europos kino režisierių federacijos (FERA) vykdomąjį komitetą – tai pirmasis Baltijos šalių atstovas FERA vykdomajame komitete. Apdovanotas (2006 m.) Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

„Virto ažuolai“
„Duburys“

„Vesara baigiasi rudenį“

Gytis Lukšas ir kadrai iš jo režisuotų filmų...

Taip keitėsi, Felikso Treigio pastangomis pasodintas, Mokytojų seminarijos parkas. V.Baranausko, J. Fridbergo ir nežinomų autorių fot.

1886-05-28 Katkiškės k., Lazdijų r., Marijampolės a. gimė **Feliksas Treigys** – pedagogas, Marijampolės mokytojų seminarijos, Rygiškių Jono mergaičių gimnazijos direktorius. Mokytojų seminarijos sodo, parko ir gėlynų kūrėjas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1948-05-01 Kaune.

1936 05 25 Utenoje gimė **Antanas Zabielskas** – inžinierius, prozininkas, satyrikas, 1953 m. baigė Marijampolės Jono Jablonskio vid. m-klą. 1973 08 01 nuskendo Druskininkuose.

1831 06 02 į miestą įžengė sukilėlių kariuomenė vadovaujama generolo **Antano Gelgaudo** (1792 04 27 – 1831 07 13). 1931 m. sukilimo Lietuvoje vadas, brigados generolas buvo kilęs iš Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės didikų Gelgaidų giminės.

Generolas Antanas Gelgaudas
 Ilustr. iš www.enciklopedija.lt/antanas-gelgaudas/

Antanas Milukas

1926 06 03 Marijampolėje gimė **Gediminas Pranciškus Akstinas** – pedagogas, alpinistas, vienas Lietuvos alpinizmo pradininkų. Jo vardu pavadinta viena Tian Šanio viršukalnė. Žuvo 1959 08 02 Kaukazo kalnuose, kopdamas į Dychtau viršūnę.

1871 06 13 Šeštokuose, Lazdijų raj. gimė **Antanas Milukas** – kunigas, visuomenės ir kultūros veikėjas, publicistas, leidėjas, varpininkas, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1943 03 19 Bruklina, JAV.

Gediminas Pranciškus Akstinas

1941 06 14 prasidėjo masinis žmonių trėmimas. Iš Marijampolės apskrities ištremti 595 žmonės.

1991-06-14 Vytauto Didžiojo parke **atidengta Kančių koplytėlė**. Koplytėlės papėdėje įmūrytas užrašas: „Naktiniuos tardymuos melu apraizgė ir smurtu vertė nekaltus išduot . Nuo gimto kelmo su krauju mus plėšė. Sumindė batais kaustytais žaizdas. A.Miškinis. 1940- 1955 m.“ Koplytėlės statybą inicijavo Lietuvos politinių kalinių tremtinių sąjungos Marijampolės skyrius (LPKTS MS), projektavo architektas Zenonas Galadauskas.

Kančių koplytėlė. V. Baranausko fot.

1996-06-14 Tremtinių skvere atidengtas paminklas, skirtas „1940-1956 m. kovojusiems už Lietuvos laisvę, žuvusiems, nukankintiems, mirusiems atminti“ Paminklo statybą iniciavo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Marijampolės skyrius, paminklo autorius J. Nevulis.

Marijampolės pradžios mokyklų inspekcija. Inspektorius Jonas Jarumbavičius. XX a. I p. Fot. iš: Marijampolės kraštotyros muzėjaus fondų. /www.limis.lt/

Jonas Jurašas
Fot. iš: www.bernardinai.lt

1881 06 18 Gavaltuvos k., Atanavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Jonas Jarumbavičius** – pedagogas, knygnešys, Marijampolės pradžios mokyklos vedėjas, Marijampolės a. pradžios mokyklų inspektorius, mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. Mirė 1972 09 21 Marijampolėje.

1936 06 19 Panevėžyje gimė **Jonas Jurašas** – teatro režisierius, mokėsi Jono Jablonskio vidurinėje mokykloje. Ekspresyvaus ir metaforiško teatro kūrėjas, ypač svarbia laikė teatro etiką, stengėsi aktoriams įdiegti pasiaukojamo bendro darbo principus.

1941 06 22 Vokiečiai pradėjo karą su SSSR. Marijampolės miesto centras buvo subombarduotas vokiečių aviacijos.

Marijampolės centras, Jono Basanavičiaus aikštė, prieš ir po II-ojo Pasaulinio karo

Marijampolės knygnešiai, minint lietuviškos spaudos atgavimo 25-ąsias metines, 1929 m.
/Fot. J. Vindsbergas. Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Krašto fondas/

1901-07-01 įsteigta slapta "Artojų" knygnešių ir draudžiamos lietuviškos literatūros platintojų draugija.

1866 07 15 Vaitiekių k., Sintautų vlsč., Šakių a. gimė **Saliamonas Banaitis** – spaustuvininkas, leidėjas, vertėjas, Vasario 16-osios akto signataras, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1933 05 04 Kaune, palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

1956 07 17 Marijampolės r. gimė **Živilė Bardzilauskaitė-Bergins** – keramikė, Lietuvos dailininkų sąjungos narė.

1921 07 17 Stabinės k., Telšių r. gimė **Kazimieras Knoras** – chorvedys, pedagogas, dainininkas, vargonininkas, kompozitorius. Mirė 2004 03 21 Marijampolėje.

Saliamonas Banaitis

Kazimieras Knoras

Živilė Bardzilauskaitė-Bergins ir jos darbai

1956 08 03 Marijampolėje gimė **Benjaminas Mašalaitis** – istorikas, knygų autorius, politikas, visuomenės veikėjas, Marijampolės savivaldybės taryboje atstovauja Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdį.

1966 08 09 Kapsuke (Marijampolėje) gimė **Rimantas Juknevičius** – Lietuvos laisvės gynėjas. Žuvo 1991 01 13 gindamas Vilniaus televizijos bokštą. Palaidotas 1991 01 16 Marijampolės senosiose kapinėse.

1956 08 10 Marijampolėje gimė **Kęstutis Grinius** – politinis veikėjas, Kovo 11-osios akto signataras.

1901-08-13 buvo pastatyta ir pašventinta **Šv. Nikolajaus (Mikalojaus) cerkvė**. 1918 m. cerkvę perėmė LR Krašto apsaugos ministerija. Cerkvės pritaikymu katalikų reikmėms pasirinko marijonai. 1920 m. bažnyčia pašventinta, jai suteiktas Šv. Vincento Pauliečio titulas.

Šv. Nikolajaus (Mikalojaus) cerkvė I-ojo Pasaulinio karo metais ir Šv. Vincento Pauliečio bažnyčia 2013 m.

1871 08 15 (kitur 1871 03 01) Beržiniškės k., Gudelių (Višakio Rūdos) vlsč., Marijampolės a. gimė **Juozas Damijonaitis** – pedagogas, vadovėlių autorius, spaudos bendradarbis, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas, dėstė į Jaroslavį evakuotoje Marijampolės berniukų (Rygiškių Jono) gimnazijoje. Mirė 1926 12 06 Kaune.

1996 08 9 pradėtas leisti Marijampolės miesto ir rajono savaitraštis „**Sūduvos kraštas**“.

1961 08 19 Marijampolėje gimė **Violeta Urmanavičiūtė-Urmana** – dainininkė, mecosopranas, Lietuvos nacionalinės premijos laureatė, mokėsi Jono Jablonskio, 2-oje vid. bei muzikos m-klose.

1846 08 30 Znočkų (Inočkų) k., Paežerių vlsč., Vilkaviškio a. **Matas (Motiejus) Dabrila** - prelatas, Vilkaviškio dekanas, apaštalinis protonotaras, Vilkaviškio vyskupijos generalvikaras, draudžiamos spaudos platintojas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1935 01 24 Vilkaviškyje.

1926 08 30 Sparvinių k., Griškabūdžio par., Šakių a. gimė **Juozas Jonas Žemaitis MIC** – vyskupas emeritas, marijonas, 1950-1953 Marijampolės vikaras, 1989-2002 Vilkaviškio vyskupijos vyskupas, Marijampolės savivaldybės garbės pilietis.

Violeta Urmanavičiūtė-Urmana

Fot. iš: www.alfa.lt

Motiejaus Dabrilos kapas Vilkaviškio kapinėse.

Fot. iš: www.spaudos.lt

Vyskupas Juozas Žemaitis

Fot. iš: www.marijampolesbazilika.lt

95

1921 09 01 Marijampolėje įkurtas Valstybinio centrinio knygyno filialas (biblioteka). Pradžią buvo sunki – biblioteka neturėjo patalpų, jaunos valstybės skiriamų lėšų neužteko net leidinių naujienoms įsigyti, nekalbant apie įvairių mokslo šakų literatūrą, skaitytojų poreikiai buvo didesni už bibliotekos galimybes. 1923 m. balandžio mėn. 13 d. Švietimo ministerijos Bendrųjų reikalų skyriui adresuotame rašte, apie Marijampolės centrinio knygyno filialą rašoma (kalba netaisyta): „Jis užima vieną kambarėlį apskrities savivaldybės bute; kambarėlis žema tvorele perskirtas į 2 skyrius; viename randasi sena suirusi spinta, kurioje patalpintos knygos; kitos knygos guli ant grindų; vienas mažytis stalėlis, viena taburetė – tai ir visi baldai... Knygynė viso randasi suregistruotų ir sukataloguotų 1162 knygos; iš jų 250 su aptaisais, likusios 912 be aptaisų. Nesuregistruota dar 300 knygų... Knygos išduodamos tik į namus skaityti. Ėmėjai daugiausia moksleiviai ir keletas kareivių. Skaitytojų labai mažai.“

Pastatai Marijampolėje kuriuose įvairiais laikotarpiais buvo įsikūrusi biblioteka. R. Linionio ir nežinomų fotografų darbai.

Knygnešys Vincas Bielskus ir jo brolis, LR Prezidento kanceliarijos viršininkas, kunigas Pijus Bielskus (Balsupių k., Marijampolės sav.)
/Ginsuviė, Dala. Marijampolės krašto knygnešiai artimųjų atsiminimuose. – Marijampolė, 1993. – 176 lap./

1871 09 07 Balsupių k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Vincas Bielskus** – knygnešys, visuomenininkas, „Sietyno“ išdininkas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1958 02 11 Tomsko sr., Rusija, 1990 07 08 perlaidotas Balsupiuose, Marijampolės sav.

1896 09 13 Kuršėnuose gimė **Stasys Raštikis** – generolas, mokėsi „Žiburio“ gimnazijoje, 1925 eksternu baigė Marijampolės gimnaziją. Mirė 1985 05 03 Los Andžele, JAV.

1946 09 27 Marijampolėje gimė **Zita Dzidolikiėnė-Jasulaitytė** – poetė, žurnalistė, „Savaitės“ laikraščio korespondentė.

1956 09 19 Kalvarijoje gimė **Alina Kvietkauskienė-Raškauskaitė** – choreografė, pedagogė, įvairių Marijampolės šokių kolektyvų vadovė nuo 1978 m., choreografijos mokytoja Marijampolės mokyklose, nuo 1993 m. Marijampolės muzikos m-klos mokytoja-metodininkė, šokių kolektyvų „Javonėlis“ ir „Jotvingis“ vadovė.

2006 09 29 pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp Marijampolės (Lietuva) ir Lesja (Norvegija) savivaldybių.

1911-09-28 atidaryta Užnemunės žemės ūkio paroda. Parodą Marijampolėje surengė Žemės ūkio draugija „Žagrė“ ir Marijampolės ūkininkų draugovė, talkinamos „Žiburio“ draugijos.

Užnemunės žemės ūkio paroda. V.Totoraičio ir nežinomo autoriaus fotografijos. Iš MKM fondų. www.limis.lt

Paulina Danutė Vidrinskienė

1931 10 04 Šapnagių k., Akmenės raj. gimė **Paulina Danutė Vidrinskienė** – mokytoja kraštotyrininkė, knygų autorė, redaktorė, esperanto kalbos mokytoja ekspertė, Pasaulinės esperantininkų asociacijos narė, Lietuvos esperantininkų sąjungos valdybos narė.

1926 10 01 Marijampolėje gimė **Antanas Daniliauskas** – etnografas, istorijos mokslų daktaras, politinis kalinys, mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje. Mirė 1983 03 13 Vilniuje.

1886 10 08 Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Marijampolės a. gimė **Sergijus Klimas** – visuomenininkas, draudžiamos spaudos platintojas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje, buvo Didžiojo Vilniaus seimo 1905 m. deputatas. Mirė 1941 04 13 Raudondvaryje, Kauno a.

1896 10 12 Gudupių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Jonas Baltrukonis** – rašytojas, dramaturgas, visuomenininkas. Mirė 1950 08 27

Marijampolės cukraus fabriko statyba 1931 m. Fot. iš MKM fondų. www.limis.lt

Marijampolės cukraus fabrike 1931 m. Fot. iš MKM fondų

1931 10 15 pradėjo veikti pirmasis Lietuvoje cukraus fabrikas. Fabriką statė Čekoslovakijos firmos „ŠKODA“ inžinieriai.

1876 10 20 Lankeliškių k., Vilkaviškio a. gimė Juozas **Albinas Herbačiauskas** – rašytojas, literatūros kritikas, vienas eseistikos pradininkų Lietuvoje, skleidė demonizmo, okultizmo idėjas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1944 12 03 Krokuvėje, Lenkija.

1906 10 21 įsteigta Žemės ūkio draugija „Žagrė“. „Žagrės“ vardu vis dar vadinamas pastatas Vasario 16-osios gatvėje (anksčiau – Kęstučio g.). Pagal 1894 m. paruoštą projektą vienaukštį mūrinį namą pastatė Šmuila Ginzbergas. 1907 m. pastatas buvo perleistas „Žagrės“ draugijai.

Motėris ant žirgo prie „Žagrės“ kooperatyvo sandėlio, 1934 m. Fot. nežinomas. Iš MKM fondų. www.limis.lt

Žemės ūkio draugijos „Žagrė“ parduotuvė J. Basanavičiaus a., 1936 m. Fot. nežinomas.

Petras Aleksandravičius. Iš 70 daktai

1906 10 21 Vartų k., Marijampolės a.(Lazdijų r.) gimė **Petras Aleksandravičius** – skulptorius, profesorius, paminklo J.Jablonskiui Marijampolėje autorius, 1927 m. 1928–1933 m. studijavo skulptūrą Kauno meno mokykloje ir prancūzų literatūrą bei pedagogiką-psichologiją Vytauto Didžiojo universitete. Nuo 1940 m. dėstė Vilniaus dailės akademijoje, 1951–1977 m. menininkas buvo Piešimo katedros vedėju, 1946 m. tapo profesoriumi. 1996 m. apdovanotas Gedimino 3-ojo laipsnio ordinu. Mirė 1997 12 25 Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

Pijus Bielskus

1906 10 24 Balsupių k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Pijus Bielskus** – statybos inžinierius, karo lakūnas ir inžinierius, aviacijos jaunesnysis leitenantas. Mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje, 1935 m. baigęs VDU gavo statybos inžinieriaus diplomą. 1935 m. pašauktas į karo tarnybą, pasiūstas į Karo mokyklą. 1936 m., ją baigęs, ats. jaun. leitenanto laipsniu paleistas į aviacijos specialybės karininkų atsargą, priimtas į karo tarnybą ir paskirtas į karo lakūnu, perkeltas į karo aviacijos dirbtuves. Nuo 1937 m. paskirtas technikos karininko padėjėju. 1938 m., pačiam prašant, paleistas į inžinerijos karininkų atsargą. 1938-1940 m. dirbo Marijampolės miesto inžinieriumi, 1940-1944 m. Panevėžio amatų mokyklos direktoriumi. 1944 m. pasitraukė į Austriją, vėliau į Argentina, 1958 m. persikėlė į JAV. Dirbo įvairiose statybos bendrovėse, įsitraukė į Lietuvos bendruomenės veiklą, buvo ALIAS valdybos narys. Mirė 1979 07 09 Čikagoje (JAV), palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse.

Vidaus reikalų ministerijos policijos departamento raštas Vilniaus generalgubernatoriui, jog politiškai nepatikimam S.Matulaičiui draudžiama trejus metus gyventi Šiaurės vakarų krašte, Suvalkų ir Kuršo gubernijose./Lietuviškos spaudos draudimas 1864-1904 metais. – V., Lietuvos nacionalinis muziejus, 2004. – P.276./

Stasys Matulaitis

/Lietuviškos spaudos draudimas 1864-1904 metais. – V., Lietuvos nacionalinis muziejus, 2004. – P.276./

1866 10 24 Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės a. gimė **Stasys Matulaitis** – gydytojas, istorijos mokslų daktaras, prozininkas, publicistas, knygnešys, Komunistų partijos narys, politinis kalinys, mokėsi Liudvinavo pradinėje m-kloje ir Marijampolės gimnazijoje, 1923-1925 mokytojavo Marijampolės realinėje gimnazijoje. Mirė 1956 04 10 Vilniuje.

1966 10 29 Marijampolėje gimė **Rolandas Gutauskas** – pianistas, dailininkas. Žuvo autokatastrofoje 1997 12 09.

Teofilis Petraitis. Nuotrauka iš jo kūrinių parodos Čiurlionio galerijoje, 1984 m.

1896 11 07 Adomiškių k., Marijampolės vlsč., Marijampolės a. gimė **Teofilis Petraitis** – dailininkas, dailės pedagogas. 1919 m. jis baigė Liepojos realinę mokyklą, grįžęs į Lietuvą stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, 1922–1925 m. mokėsi Kauno meno mokykloje, ją baigęs vasaromis (1927, 1930, 1931) Čekoslovakijoje privačiai studijavo tapybą. Pamėgo akvarelę, daugiausia liejo architektūros vaizdus, bet tapė ir aliejinius peizažus, portretus. Nuo 1927 m. dalyvavo parodose. Šiaulių miesto prieškarinio kultūriname gyvenime yra nemažai Teofilio Petraičio veiklos pėdsakų. Nuo 1925 m. jis mokytojavo Šiaulių valstybinėje gimnazijoje, nuo 1928 m. – Šiaulių mergaičių gimnazijoje, dėstė piešimą žydų gimnazijoje, Dailės studijoje, 1942–1944 m. buvo šios studijos vedėjas. Talkino miesto teatrui ir „Aušros“ muziejui. Buvo Lietuvos dailininkų sąjungos narys, 1942–43 m. vadovavo Šiaulių dailininkų sąjungai. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, 1946 m. Tiubingene surengė akvarelių parodą. 1949 m. išvyko į JAV, buvo Lietuvių dailininkų sąjungos narys, dalyvavo parodose. Kūrybos palikimą patikėjo Čiurlionio galerijai (JAV), kuri, kartu su galerijos rinkiniais, perdavė Lietuvai. Dailininko kūrinių kolekcija dabar saugoma Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune. Teofilio Petraičio premija įsteigta po dailininko mirties ir nuo 1980 m. skiriama šioje galerijoje rengiamų parodų dalyviams už akvarelės ir grafikos kūrinius. Mirė 1978 12 18 Čikagoje, JAV.

Telšių vyskupas Justinas Staugaitis

Lietuvos Valstybės Tarybos Prezidiumas, 1918 m. spalio 20 d. audiencijos pas Vokietijos kanclerį Maxą von Badeną metu Lietuvos Valstybės Tarybos Prezidiumas gavo sutikimą sudaryti Lietuvos Vyriausybę. Iš kairės sėdi: Antanas Smetona, Justinas Staugaitis; stovi: Jokūbas Šernas, Jurgis Šaulys. Fot. E. Bieber. LNM

1866 11 14 Tupikų k., Žvirgždaičių vlsč., Šakių a. gimė **Justinas Staugaitis** – vyskupas, visuomenės veikėjas, Nepriklausomybės akto signataras, 1885 m. baigė Marijampolės gimnaziją. Mirė 1943 07 08 Telšiuose.

1926 11 15 Čisavos k., Sasnavos vlsč., Marijampolės a. gimė **Adelė Laigonaitė** – kalbininkė, humanitarinių mokslų daktarė. Mirė 2005 12 09 Vilniuje.

90

1926 11 18 Stulgeliuose, Kybartų valsč., Vilkaviškio a. gimė Romanas Krasninkevičius – grafikas, tautodailininkas. Mirė 1996 04 20 d. Marijampolėje.

Visi skaito mane bepročiu. Nėra aplinkui žmonių, kurie mane suprastų. Taip visą gyvenimą buvo, taip ir bus.

1985 liepa 15 d.

Pasiūtė man važiuoti į dainų ir šokių šventę, kuri vyks Vilniuje liepos 19–20–21 d. d. Ten bus surašyta ir didžiulė respublikinė parada, kurioje ir aš dalyvauju su savo raizginiais. Įeigu kas žinotų, kaip aš pergvenu... kaip aš pergvenu, niekam negaliu pasakyti. Rodas, kad mirtį važiuoju.

1985 spalio 20 d.

Pas mane į darželį atlekdavo karvelių. Aš juos vis maitinadau.

Jau prisirinko gana didelis būrys.

O man jų vis gaila. Sidavau į parduotuvę, nusipirkčiau kruopų, važiuodavau į turgų, parveždavau keičiui. Ir štai darželis valdžia (med. seselės ir ūkvedė) uždraudė man darželio teritorijoje maitinti karvelius.

Ir dabar jie alkani skraido aplink mane, o aš maitinti jų negaliu, man taip skaudu.

Taip aš pergvenu, bijau net į darželio teritoriją užėjti.

Kadėl man skirta gyvenime taip kentėti.

Romanas Krasninkevičius, Čia užaugau
Linoraizinis. LDM LM 3070.

1988 balandis 12 d.

Šiandien nustoję plakus širdelė mano mylimosios papūgėlis.

Tai paskutinis paukštelis iš tų daugybės paukštelių ir gyvūnelių, kuriuos aš per visą gyvenimą laikiau šalia savęs.

Neliešlės daugiau.

Lika tik tylą.

Atgal nesugrįž.

Nelinksmins manęs

O gyvenimas bėga

Vis tolyn ir tolyn...

R. Krasninkevičius

Įtraukos iš R. Krasninkevičiaus, Dienoraščio, 1996m.

Romanas Krasninkevičius, Paskutinė peledukės naktis - autoportretas. Linoraizinis, 1982 m. LDM Lv

1985 rugpjūtis 11 d.

Šiandien dieną apie 12 val. dienos įėjau iš universalinės parduotuvės nusipirkęs popieriaus pėšimui. Staiga prisloho prie manęs du vyriškiai (nukirptais plaukais) ir vienas iš jų smagė su savo galva man į burną. Pakritau ant žemės, sudužo akiniai, perskėlė abi lūpas, apstipčiau krauju, aptemo akys, suskaudė galva. Laimelį neišmušė dantų. Už ką visa tai?

Niekam nieko blogo nedariau ir nesakiau.

Banditų užpuolimas vidurį dienos.

Kas bus toliau?

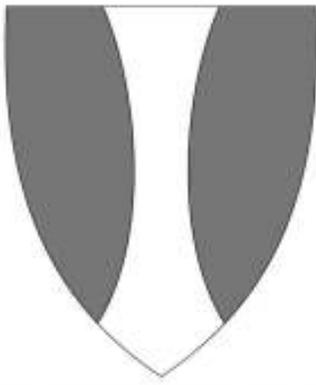

Romanas Krasninkevičius, Gundymas - autoportretas. Linoraizinis, 1983 m. LDM Lv 646

Romanas Krasninkevičius, Motinos mirtis. Linoraizinis, 1983 m. LDM Lv

1996 11 22 Marijampolėje pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp **Kvamo (Kvam, Norvegija) ir Marijampolės miestų**. Kvamas yra įsikūręs šiaurinėje Hordalando fiordų pusėje. Gyvas bei įvairiapusis šio regiono centras - Norheimsundas nuo 1850 m. ypač išvystęs turizmą bei prekybą ir gali pasiūlyti daugybę kokybiškų produktų, paslaugų. Norheimsundas (Norheimsund) yra nuostabus fiordų kaimelis su nepamirštamo grožio gamta, raizytais kraštovaizdžiais ir įdomiais atrakcionais, pramogomis. Kvame yra 10 muziejų, 6 bažnyčios, parodų rūmai, kinas, 11 baseinų, kiekvieną dieną organizuojamos ekskursijos, kruizai, pasivaikščiojimai po fiordus, turistai gali paslidinėti, pasimaudyti. Pagrindinės verslo šakos: žuvininkystė, žemės ūkis, medžio apdirbimo pramonė.

1851 11 23 Ožkabalių k., Bartninkų vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Jonas Basanavičius** – visuomenės veikėjas ir ideologas, Nepriklausomybės akto signataras, kultūros istorikas, folkloristas, gydytojas, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mirė 1927 02 16 Vilniuje.

2001 11 24 ant Rygiškių Jono gimnazijos sienos atidengta **paminklinė lenta Jonui Basanavičiui**. Autoriai Julius Narušis ir Jonas Dulinskas.

1861 11 30 Giršinių k., Mosėdžio vlsč. gimė **Pranciškus Karevičius** – nuo 1914 m. Žemaičių vyskupas, nuo 1926 m. marionas, gyveno Marijampolėje. Mirė 1945 05 30 Marijampolėje, palaidotas Kauno arkikatedroje.

Namas, kuriame gyveno Jonas Basanavičius, mokydamasis Marijampolės gimnazijoje. XX a. pr. Jono Basanavičiaus fotografija. Iš www.miestai.net

Arkivyskupas Pranciškus Karevičius, prie Ateitininkų paminklo senosiose Marijampolės kapinėse, 1930 10 19. Fot. nežinomas. Iš S.Sajausko kolekcijos.

Zenius Šileris—leidyklos „Ramona“ redaktorius

Šiame pastate, Vytauto g. 32, buvo įsikūrusi leidykla „Ramona“. V. Baranauskio fot.

1996 m. gruodžio mėnesį įkurta leidykla „Ramona“. Leidyklą įkūrė Vladas Šileris, vyriausiojo redaktoriaus pareigų ėmėsi jo brolis Zenius Šileris (1950 – 2007).

1856 12 01 Luginės k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Andrius Matulaitis** – finansininkas, valstybės Taupomosios kasos valdytojas, visuomenininkas. Mirė 1932 03 01 Kaune.

1886 12 02 Runkų k., Višakio Rūdos vlsč., Marijampolės a. gimė **Pranas Dovydaitis** – valstybės veikėjas, filosofijos mokslų daktaras, profesorius, Lietuvos Nepriklausomybės akto signataras, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas. Mirė 1942 11 04 Sverdlovskė (Jekaterinburgas), Rusija.

Julija Žemaitė, Aleksandra Bulotienė, Andrius Bulota.
1917 m., Čikaga, JAV. Fot. iš: LYA, f. 15808, ap. 1, b. 79, l. 65.

Prie Julijos Žemaitės kapo, 1939 m.
Fot. Nežinomas. Iš A. Čeplos kolekcijos.

1921 12 07 mirė rašytoja **Julija Žemaitė** (tikras vardas **Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė**). 1921 m. grįžusi iš Amerikos, įsikūrė pas advokatą A. Bulotą, rašė ir taisė senus raštus. Žiemą su reikalais išvažiavo į Kauną, bet, grįžtant atgal, autobusas sugedo ir teko nakvoti laukuose. Rašytoja smarkiai peršalo, susirgo plaučių uždegimu ir mirė. Gimė 1845 05 31 Bukantės dvarelyje, Plungės vlsč.

1941 12 08 Pielkavos k., Iglirkėlių vlsč., Marijampolės a. gimė **Romas Gudaitis** – rašytojas, redaktorius, pedagogas, Kovo 11 akto signataras. Mokėsi Mokolų pradinėje, Jono Jablonskio vid. ir Suaugusiųjų vakarinėje mokyklose. 1988-1990 m. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos narys. 1989 m. išrinktas TSRS liaudies deputatu Marijampolės nacionalinėje teritorinėje rinkimų apygardoje, 1989-1990 m. buvo TSRS Aukščiausiosios tarybos narys. 1990-1992 m. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos (Atkuriamojo Seimo), jo Prezidiumo narys. Yra išleidęs prozos knygas „Sėjėjai“, „Lemties broliai“, „Kartos“, „Metaforų medžiotojai“, „Chamskio eros rytas“, eseistikos rinktinę „Mes iš peršautų dainų krašto“, parašęs kino scenarijų ir pjesių, paskelbęs eseistinių ir publicistinių straipsnių, taip pat teorinių ir kritinių straipsnių kino meno klausimais.

Romas Gudaitis.
Fot. iš: www.lrs.lt

150

1866 12 17 Selemos (Selemos Būdos) k., Guobų vlsč., Marijampolės a. gimė **Kazys Grinius** – Lietuvos Respublikos Prezidentas, gydytojas, visuomenės ir kultūros veikėjas, publicistas, draudžiamos Lietuviškos spaudos platinimo organizatorius. Mirė 1950 06 04 Čikagoje, JAV, 1994 10 08 perlaidotas Lietuvoje, netoli tėviškės, Mončgirės giraitėje.

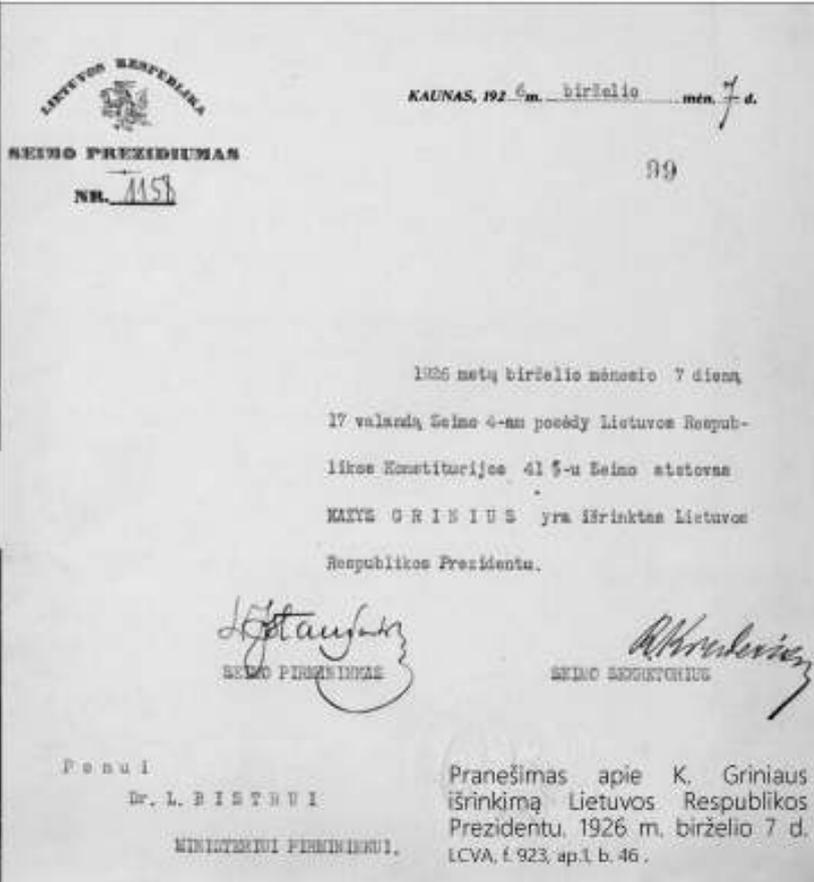

Grinių šeima. Pirmoje eilėje iš kairės sėdi: motina Ona Griniuvienė, tėvas Vincas Grinius, stovi dr. Kazio Grinius vaikai – Kazys ir Gražina, sėdi žmona Joana. Antroje eilėje iš kairės: Jonas Grinius, Ona Griniūtė ir dr. Kazys Grinius. Apie 1908 m. LCVA, 0-107341.

Prezidento K. Griniaus palaikų perlaidojimas Lietuvoje. Užą neša A.Rimas ir G.Ilgūnas. Vilnius, 1994 m. spalio 7 d. L. Dmuchovskajos fot. LCVA, 0-106258.

Pieno lašas draugijos valdybos nariai Prezidentūroje. Centre – Lietuvos Respublikos Prezidentas K. Grinius. Kaunas, 1926 m. LCVA, P-21753.

Karo gydytojų suvažiavimas. Automobilyje: Vladas Nagevičius, Kazys Grinius, Silvestras Žukauskas. 1920 m. www.tb.lt/Automobilai_tarpukario_Lietuvoje/kariuomenes-transportas/

LR prezidento Kazio Griniaus memorialinis muziejus (kurtas 1997 m. name, kuriame 1904-1914 m. gyveno K. Grinius su šeima (Bažnyčios g.), V.Baranauskio fot.

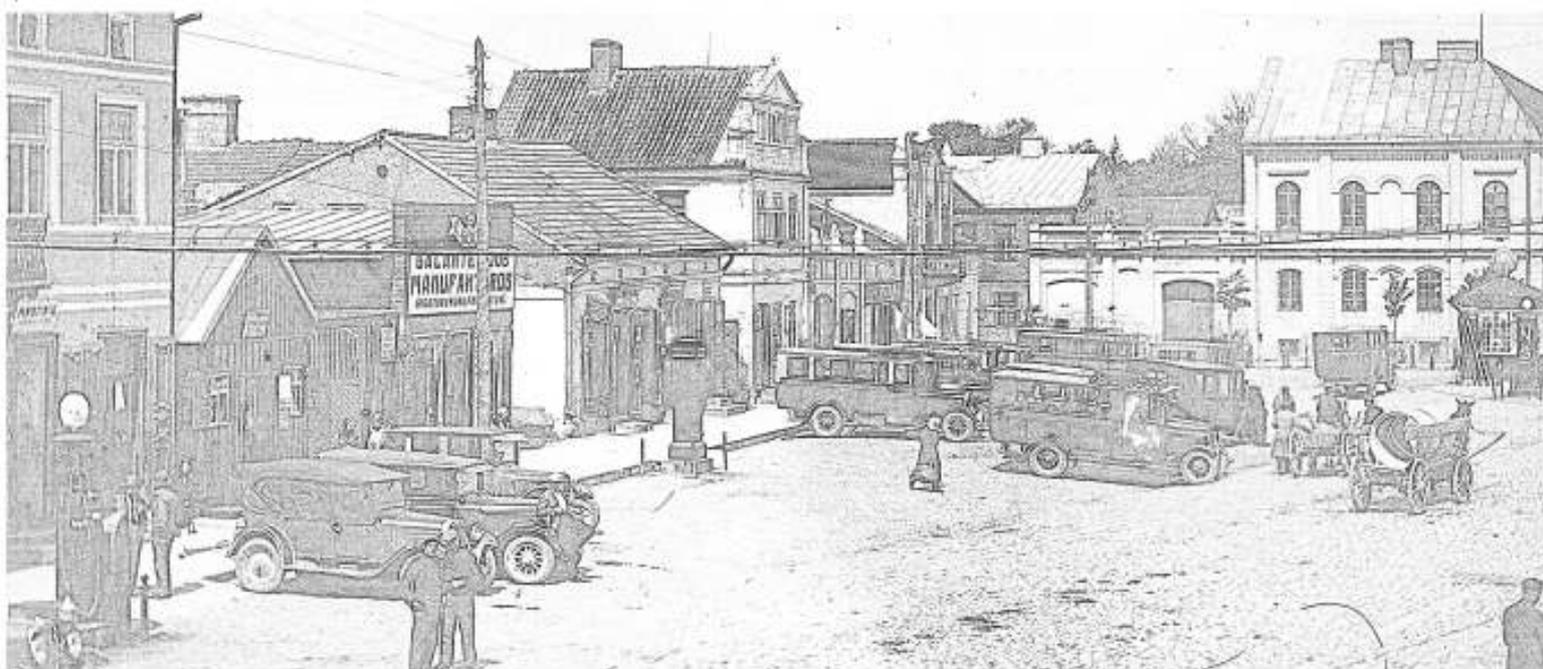
„Žiedo“ valdyba: sėdi iš dešinės kunigas J. Inkratas, V. Bilevičius, stovi J. Kaminskas, S. Puišys, S. Vyšniauskas. Fot iš: www.santaka.lt

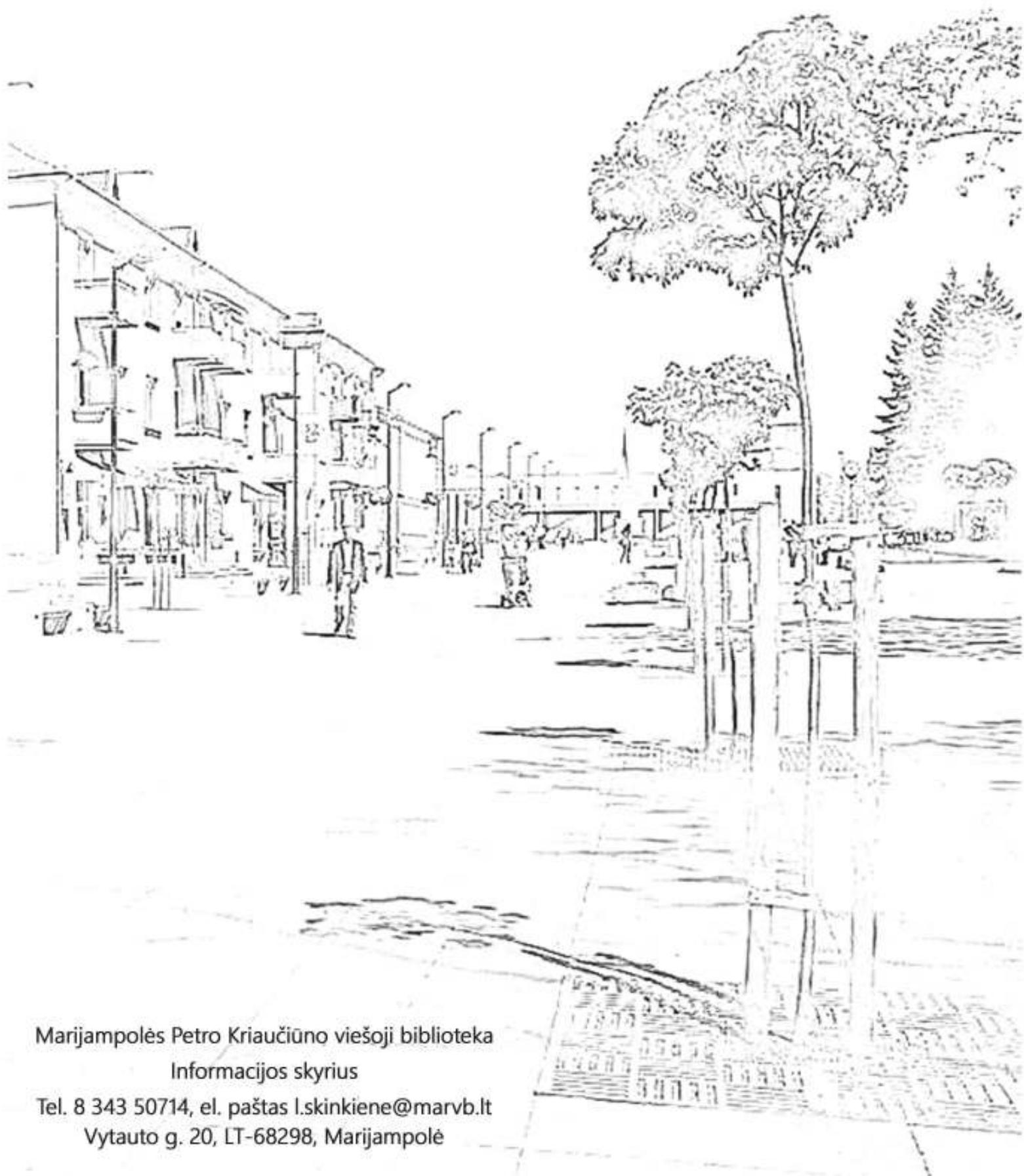
1916 12 22 Skardupių k., Keturvalakių vlsč., Vilkaviškio a. gimė **Vincas Inkratas MIC** – Šv. Arkangelo Mykolo bazilikos altaristas kunigas, habilituotas teologijos mokslų daktaras. Mokėsi Marijampolės marijonų gimnazijoje. 1946 m. įgijo daktaro laipsnį, dirbo įvairiose Lietuvos parapijose, 1990 m. grįžo į gimtąją Vilkaviškio vyskupiją, paskirtas Marijampolės šv. Vincento Pauliečio parapijos altarista, 1993 m. perkeltas altarista į Marijampolės šv. Arkangelo Mykolo baziliką, kur tėvų marijonų namuose gyveno iki mirties. Mirė 2003 10 10 Marijampolėje, palaidotas senosiose Marijampolės miesto kapinėse, marijonų kapavietėje.

1946 12 24 Liudvinave, Marijampolės raj. gimė **Marija Eidukevičienė** – geografė dirvožemininkė, profesorė, fizinių mokslų habilituota daktarė. 1967–1980 m. Vilniaus universiteto dėstytoja, 1981–1996 m. Lietuvos žemdirbystės institute Vėžaičių filialo mokslinė darbuotoja. Nuo 1996 m. Klaipėdos universiteto dėstytoja, 2001 m. profesorė. Nuo 2000 m. Klaipėdos universiteto Kaimo tyrimo centro direktorė. Parengti moksliniai darbai apie Lietuvos dirvožemius. Sukūrė metodologiškai naują originalią rūgščių dirvožemių kalkinimo efektyvumo kompleksinių tyrimų kryptį.

1866 12 24 Domeikų k., Šunskų vlsč., Marijampolės a. gimė **Tomas Žilinskas** – kunigas, publicistas, religinių raštų rengėjas, draudžiamos lietuviškos spaudos platinimo organizatorius. Mirė 1934 03 14 Rietaves, Plungės raj., palaidotas Šunskuose.

Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka

Informacijos skyrius

Tel. 8 343 50714, el. paštas l.skinkiene@marvb.lt

Vytauto g. 20, LT-68298, Marijampolė

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100